

Sepotbeslissingen motiveren aan slachtoffers en de klacht tegen niet-vervolgung ex artikel 12 Sv

Een empirisch juridische studie

Freya Augusteijn & Catrien Bijleveld¹

Het Openbaar Ministerie (OM) poogt al enige tijd het aantal artikel 12 Sv-klachten terug te dringen, de klacht die een belanghebbende mag indienen tegen een beslissing tot niet-vervolgung van het OM. Algemeen wordt verondersteld dat de manier waarop een sepotbeslissing kenbaar wordt gemaakt een rol speelt voor slachtoffers bij de beslissing om een klacht in te dienen. In een pilot zijn eerder bij het OM gedurende zekere tijd sepotbeslissingen die als 'risicovol' werden beoordeeld uitgebreid gemotiveerd kenbaar gemaakt aan slachtoffers. Het lijkt wellicht een open deur dat een dergelijke uitgebreidere motivering het aantal artikel 12 Sv-klachten zal terugdringen, maar om daar empirische ondersteuning voor te vinden, moet wel het een en ander aan methodologisch gereedschap uit de kast gehaald worden. Met behulp van een speciale analysetechniek (*propensity score matching*) laat dit artikel zien dat een uitgebreide motivering op een sepotbeslissing de kans op een klacht inderdaad significant verlaagt ten opzichte van een automatisch gegenereerde toelichting op de sepotgrond. Omdat de gegevens niet in een experimenteel design verzameld zijn, en vanwege niet uit te sluiten registratie-artefacten, dienen de bevindingen overigens met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Inleiding

In dit artikel zullen wij onderzoeken of een op de individuele zaak toegespitste motivering van een sepotbeslissing de kans op een artikel 12 Sv-procedure verkleint. Ons onderzoek is een empirisch-juridische studie: wij proberen uit te vinden wat de effecten in de praktijk zijn van deze poging om een juridische procedure voor diverse partijen bevredigender te laten verlopen (Bijleveld, 2020). Hoewel het een 'no brainer' lijkt dat extra motivering alleen maar positief uit kan pakken, zullen we laten zien dat het nog wel wat voeten in de aarde heeft voordat het effect van zo'n in methodologische termen 'interventie' ook empirisch is aangetoond.

Tegen een sepotbeslissing heeft een rechtstreeks belanghebbende ex artikel 12 Wetboek van Strafvordering (Sv) het recht om beklag te doen. Het gerechtshof toetst

de beslissing van het Openbaar Ministerie (OM) om geen vervolging in te stellen hierna in volle omvang. Dit is het enige correctiemiddel op de monopolistische vervolgingsbeslissing dat het strafrecht kent, en draagt zo bij aan de legitimiteit van ons rechtssysteem. Vanuit politiek, wetenschap en rechtspraak is er echter al langere tijd kritiek op de beklagprocedure² waarbij onder andere de toename van het aantal 12 Sv-klachten onderwerp van discussie was. Dit zou onder meer het gevolg zijn van te summiere toelichting op de sepotbeslissing, waardoor deze niet wordt begrepen of in ieder geval minder snel wordt geaccepteerd door het slachtoffer.³ Gesteld wordt verder dat, omdat slachtoffers steeds meer rechten hebben verkregen en de vervolgingsverplichtingen van het OM zijn uitgebreid, verwachtingen gewekt zouden zijn op het gebied van bejegening en vervolging. De teleurstelling van een

sepot zou zich daarom sneller vertalen in een klacht.⁴ Er is echter heel weinig empirisch onderzoek naar dit onderwerp gedaan, waardoor veel van de bestaande kennis uit een beperkte hoeveelheid bronnen afkomstig is.

Zo stellen Van Lent e.a. dat vanuit de optiek van procedurele rechtvaardigheid de inhoud van de sepotbrief voor een slachtoffer een belangrijke, zo niet doorslaggevende, factor zou zijn bij het starten van een beklagprocedure.⁵ Uit interviews met professionals uit de strafrechtsceten, werkzaam bij het OM en de Rechtspraak, blijkt dat zij de inhoud van de sepotbrieven als belangrijkste oorzaak beschouwen van het indienen van klachten. In een sepotbrief stelt het OM het slachtoffer in kennis van de beslissing om te seponeren, en noemt daarbij de mogelijkheid tot het indienen van een klacht ex artikel 12 Sv. Zowel de omschrijving van de sepotgrond als de motivering van de beslissing, zouden echter in de praktijk nogal eens leiden tot onvrede.⁶ De sepotgronden 'onvoldoende bewijs' en 'medeschuld benadeelde' vormen, zo valt wel te beluisteren, bijna een 'garantie' voor een klacht, vooral bij afwezigheid van nadere toelichting. In de literatuur is gemeld dat dat laatste veelvuldig het geval lijkt te zijn: de meeste sepotbrieven zouden enkel de vermelding van de sepotgrond bevatten of slechts de opmerking dat er besloten is om geen vervolging in te stellen, en verdere toelichting blijft meestal uit.⁷ En als er een klacht wordt ingediend, blijkt uit vragenlijsten afgenomen bij klagers dat zij dit doen omdat zij van oordeel zijn dat hun aangifte niet serieus is genomen en niet aandachtig genoeg is bestudeerd, wat overeenkomt met de theorie van procedurele rechtvaardigheid.⁸

Een ongemotiveerde kennisgeving kan, behalve een klacht ex artikel 12 Sv, ook de legitimiteit van het OM ondergraven,⁹ een negatief effect dat sterker zou zijn wanneer beslissingen in het nadeel van de burger zijn, zoals in het geval van sepotbeslissingen.¹⁰ De toename in het aantal klachten leidt weer tot een hogere werkdruk. Als laatste wordt gesteld dat met de huidige werkwijze niet wordt voldaan aan EU-recht, nationaal recht en beleidsregels¹¹ die bepalen dat slachtoffers op correcte en passende wijze geïnformeerd dienen te worden, en

dat de sepotbeslissing gemotiveerd aan hen kenbaar wordt gemaakt.¹²

Het lijkt dus om diverse redenen van belang om een sepotbeslissing goed te motiveren. Na een eerder onderzoek naar de praktijk van de beklagprocedure binnen het OM,¹³ had het OM een projectgroep in het leven geroepen die onder meer de motivering van de sepotbeslissingen wilde verbeteren in de hoop dat dit het aantal klachten zou doen verminderen. Augusteijn onderzocht eerder – in het kader van een door deze projectgroep opgezette pilot die zag op de inhoud van sepotbrieven – de werkwijze bij het informeren van slachtoffers over de sepotbeslissing door middel van 22 semigestructureerde interviews met beoordelaars (secretarissen en (assistent)officieren van justitie) van het Team VVC/ZSM van het arrondissementsparket Amsterdam.¹⁴ Dit team is verantwoordelijk voor strafzaken van veelvoorkomende criminaliteit zoals eenvoudige mishandeling, bedreiging en vernieling. In dit soort strafzaken wordt een sepotbeslissing middels een brief kenbaar gemaakt aan het slachtoffer. In ernstigere gevallen of als er sprake is van een spreekrechtwaardig feit, wordt deze beslissing mondeling toegelicht.

Uit de interviews bleek dat er verschillen zijn in de werkwijze bij het motiveren van een sepotbeslissing aan slachtoffers binnen het OM. Enerzijds verklaarde het merendeel van de respondenten uitgebreid en toegespitst op de individuele zaak te motiveren. Hoe duidelijker en uitgebreider de toelichting op de sepotbeslissing is, hoe groter de kans zou zijn dat het slachtoffer de beslissing zou begrijpen, zo stelde men. Meer begrip bij het slachtoffer zou volgens hen leiden tot een lagere kans op een klacht. Anderzijds verklaarde een (overigens kleiner) deel van de respondenten hun beslissingen summier tot niet te motiveren. Afgezien van ervaren tijds- en capaciteitsgebrek zou een uitgebreide motivering het slachtoffer volgens deze respondenten juist méér strohalmen bieden, waarop weer gereageerd kan worden in de vorm van een klacht. Algemeen werd door respondenten aangegeven dat zij 'aan kunnen voelen' wanneer de kans op een artikel 12 Sv-klacht hoog is. In dat geval wordt er door de meerderheid

Een ongemotiveerde kennisgeving kan, behalve een klacht ex artikel 12 Sv, ook de legitimiteit van het OM ondergraven, een negatief effect dat sterker zou zijn wanneer beslissingen in het nadeel van de burger zijn, zoals in het geval van sepotbeslissingen

Auteurs

1. F. Augusteijn MSc is als PhD researcher verbonden aan het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving. Prof. dr. mr. C.C.J.H. Bijleveld is senior onderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandaving, hoogleraar Methoden en Technieken van Empirisch-Juridisch en Criminologisch

Onderzoek aan de Vrije Universiteit en lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

Noten

1. Van Lent e.a. 2016; Benschop e.a. 2018; Cleiren, *Strafblad* 2008; Van Gend & Visser 2004.
2. Van Lent e.a. 2016; Veldhuisen, 2004.

4. Van Lent e.a. 2016, p. 96.

5. Van Lent e.a. 2016.

6. Van Lent e.a. 2016.

7. Van Lent e.a. 2016.

8. Van Lent e.a. 2016.

9. Benschop e.a. 2018 p. 201.

10. Brockner 2010.

11. Richtlijn 2012/29/EU tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de

ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten; Titel IIIA 'Het slachtoffer' Wetboek van Strafvordering; Aanwijzing Slachtofferrechten.

12. Augusteijn 2018.

13. Benschop e.a. 2018.

14. Augusteijn 2018.

uitgebreider en op de zaak toegespitst gemotiveerd, of wordt er in ieder geval meer zorg aan besteed. Sepots bij delicten zoals bedreiging, belediging of delicten waar de emoties hoog oplopen, behoeven in ieder geval vaker meer uitleg volgens de beoordelaars. Dit onderzoek richt zich op de vraag of met een dergelijke uitgebreidere motivering het risico op een artikel 12 Sv-procedure daadwerkelijk wordt verkleind, zoals in de literatuur verondersteld wordt.

Onderzoek

Om die vraag te beantwoorden, hebben wij gegevens verzameld uit 500 strafzaken die in 2017 en 2018 waren geseponeerd in een van de afdoeningssystemen van het OM, het Geïntegreerd Processysteem Strafrecht (GPS). Het jaar 2017 was als startpunt van dataverzameling gekozen omdat eind 2016 ten gevolge van de Richtlijn Minimumnormen Slachtofferzorg¹⁵ een herziening van alle slachtofferbrieven heeft plaatsgevonden, waar de sepotbrief ook onderdeel van was. Sindsdien is het automatisch gegenereerde onderdeel van de brief in begrijpelijke taal geschreven en wordt een toelichting op de sepotgrond gegeven. De motivering is hier echter geen onderdeel van. De automatisch gegenereerde toelichting ziet alleen op de sepotgrond, en niet op het specifieke geval en een beoordelaar moet zelfstandig motiveren waarom in de specifieke zaak gekozen is voor een sepot. Vervolgens is als eindjaar 2018 gekozen om een redelijk termijn te hebben waarin het slachtoffer de kans had om een klacht in te dienen en deze vervolgens in het systeem geregistreerd kon zijn (het veldwerk vond in 2019 plaats). Vanaf 2017 verzamelden wij alle zaken tot wij een steekproef van 500 hadden. Uit elk dossier zijn het procesdossier, de sepotbrief en andere relevante documentatie zoals verslagleggingen van taakstrafzittingen geraadpleegd. In 33 dossiers bleek geen procesdossier of andere documentatie behalve de sepotbrief opgenomen, waardoor de effectieve steekproef 467 is.

Uit de sepotdossiers hebben we allereerst geregistreerd of er een uitgebreide motivering van de sepotbepaling aan het slachtoffer was gestuurd. In 124 dossiers (26,6%) was een motivering toegespitst op het specifieke geval aan de sepotbrief toegevoegd. Vervolgens hebben we geregistreerd of er een klacht tegen niet-vervolgging ex artikel 12 Sv was ingediend. Dat was het geval in 40 dossiers (8,6%). Vervolgens hebben we nog een groot aantal andere kenmerken van alle zaken geregistreerd. Dat hebben we gedaan om het volgende.

In de wetenschap geldt het klassieke experiment wel als 'gulden standaard': twee groepen onderzoekseenheden worden onderzocht, die op grond van het toeval zijn samengesteld. De ene groep krijgt een zogeheten interventie (bijvoorbeeld een hoofdpijnpil, de 'experimentele' groep). De andere groep krijgt die interventie niet (een pil zonder werkzame bestanddelen: de 'controle'-groep). Omdat er maar één systematisch verschil is tussen de groepen (namelijk of de groepen wel of niet de werkzame stoffen in de pil kregen), zijn verschillen op een zogeheten afhankelijke variabele (hoofdpijn) ook aan die interventie, en alleen aan die interventie toe te schrijven.¹⁶

Een dergelijke opzet is in de praktijk van empirisch-juridisch onderzoek vaak niet haalbaar, om praktische of ethische redenen. Dat levert echter wel complicaties op. Als dan namelijk op niet-toevallige wijze de ene groep wel, en de andere groep niet de interventie heeft gekregen, is het niet meer goed mogelijk om het effect van die interventie te bepalen, omdat de groepen niet meer alleen verschillen op het wel of niet gekregen hebben van de interventie. Als we nu een verschil zien tussen de groepen (of niet) kan dat komen door de interventie – maar ook door andere verschillen tussen de groepen.

In onze situatie, waar we willen weten of extra motivering de kans op een artikel 12-Sv klacht verkleint, hadden we dus liefst gezien dat het OM puur op grond van toeval bij het ene sepot wel extra had gemotiveerd en bij het

andere sepot niet. Dat is echter niet gebeurd: men heeft alleen gemotiveerd bij de, naar men vermoedde, risicovolle zaken. Die zaken verschillen waarschijnlijk ook op diverse andere aspecten van de minder risicovol geachte zaken.

Om met dit probleem om te gaan zetten we een techniek in die *propensity score matching* heet.¹⁷ Heel in het kort samengevat probeert de techniek voor onze onderzoekssituatie zaken te identificeren die niet extra gemotiveerd zijn, maar voor het overige sterk lijken op de zaken die als risicovol bestempeld werden en dus wel extra gemotiveerd werden.

Nadat die niet-gemotiveerde-maar-sterk-op-de-gemotiveerde-lijkende-zaken geselecteerd zijn, worden deze twee groepen vergeleken: zaken die sprekend op elkaar lijken wat betreft hun risicoprofiel, maar waarvan een deel wel, en een deel niet extra gemotiveerd is. Die risicovolle wordt uitgedrukt in een score die de *propensity score* heet, en de techniek probeert om twee groepen te vergelijken die matchen op die *propensity*, vandaar de naam *propensity score matching*. Deze methode levert een zuiverder schatting van het effect van de interventie op.

Tabel 1 – Achtergrondkenmerken die meegenomen zijn in de analyse

Noodzakelijke variabelen	Gepleegd feit	Bedreiging (22%) Mishandeling (65%) Vernieling (13%)*
	Sepotgrond	Technische gronden (43%) Beleidsgronden Maatregelen genomen of nog te nemen door anderen dan de officier van justitie (8%)* Gronden samenhangende met het gepleegde feit of de persoon van de verdachte (26%) Gronden samenhangende met de verhouding tussen verdachte en benadeelde (23%)
	Er is een getuigenverklaring afgelegd in de zaak	Nee (34%) Ja (66%)
	Letsel bij het slachtoffer	Geen letsel opgelopen (55%) Letsel opgelopen (45%)
	Soort letsel	Geen letsel (55%) Droog (27%) Nat/bloed (11%) Kneuzing (3%) Breuk of hersenschudding (4%)
	Schade gevorderd door het slachtoffer	Geen schadevergoeding verzoek ingediend (12%) Schadevergoeding verzoek ingediend (88%)
	Bewijs aangeleverd door het slachtoffer	Geen bewijs aangeleverd (53%) Bewijsmiddel aangeleverd dat het feit ondersteunt (29%) Bewijsmiddel aangeleverd dat het feit bewijst (18%)*
	Er is contact geweest tussen het slachtoffer en de politie	Nee (69%) Ja (31%)
	Er is contact geweest tussen het slachtoffer en het Openbaar Ministerie	Nee (94%) Ja (6%)
	Het slachtoffer wil op de hoogte gehouden worden van voortgang in de zaak	Nee (2%) Ja (98%)
	Het slachtoffer heeft een verzoek gedaan om de zaak te seponeren	Nee (93%) Ja (7%)
	Het slachtoffer heeft aangegeven het feit voor zichzelf te hebben afgesloten	Nee (92%) Ja (8%)
	Het slachtoffer heeft eerder aangifte gedaan tegen dezelfde verdachte	Nee (91%) Ja (9%)
	Relatie tussen slachtoffer en verdachte	Bekende (20%) Familie of (ex-)relatie (36%) Buren (8%) Onbekende (36%)
	Uit theorie of onderzoek	Er heeft mediation plaats gevonden tussen slachtoffer en verdachte
De verdachte moest op een taakstrafzitting verschijnen		Nee (92%) Ja (8%)
Er heeft een andere vorm van afdoening plaatsgevonden		Nee (57%) Ja (43%)*
Leeftijd		M=38 jaar
Significante samenhang	Geslacht*	Man (48%) Vrouw (52%)

* Significant bij $p < 0.05$

15. Richtlijn 2012/29/EU tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de

ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten.

16. Bijleveld e.a. 2015.

17. Guo & Fraser 2010; Bijleveld, *Justitiële*

Verkenningen 2016/42; Elffers, *Tijdschrift voor Criminologie* 2017/59.

De schatting is dus zuiverder, maar de procedure is helaas niet waterdicht. We kunnen immers alleen de niet-gemotiveerde zaken vergelijken met de wel gemotiveerde zaken op basis van achtergrondkenmerken die in het dossier vermeld zijn, terwijl het goed mogelijk is dat beoordelaars van het OM nog op grond van andere (maar niet in het dossier vermelde) aspecten als het ware 'aan hun water' gevoeld hebben dat zaken risicovol waren.

Om deze techniek toe te kunnen passen hebben we dus een groot aantal achtergrondkenmerken ook uit de dossiers geregistreerd. In de literatuur wordt aangeraden om op zoveel mogelijk achtergrondkenmerken in te zetten om vergelijkbare zaken te identificeren;¹⁸ voor de achtergrondkenmerken die in de analyse meededen zie Tabel 1.

De tabel geeft allereerst die kenmerken van de zaken waarvan de beoordelaars hadden aangegeven daarop te bepalen of een zaak risicovol is (door ons gelabeld als 'noodzakelijke' variabelen). Onder deze groep valt allereerst de misdrijfcategorie die volgens de eerder door Augusteijn geïnterviewde beoordelaars verband houdt met de mate van motivering: sepotbeslissingen in zaken 'waarbij de emoties hoog oplopen', zoals bedreiging of mishandeling.¹⁹ Benschop e.a. lieten ook zien dat mishandeling, diefstal, bedreiging en vernieling het vaakst tot een 12-Sv klacht leiden.²⁰ Vervolgens is de sepotgrond van belang: tegen technische sepot wordt vaker een artikel 12 Sv-klacht ingesteld dan tegen beleidssepot,²¹ terwijl strafbeschikkingen veel minder vaak tot een klacht leiden. Technische sepot zouden vanwege het voor het slachtoffer vaak onbekende juridische bewijsminimum volgens beoordelaars minder goed begrepen worden.

Vervolgens hebben we geregistreerd of er een getuigenverklaring was afgelegd, die een bewijsmiddel zou kunnen zijn, maar niet als deze het relaas van het slachtoffer niet ondersteunt, wat voor het slachtoffer lastig te begrijpen zou zijn en dus risico-verhogend werkt.

Schade is vervolgens geregistreerd, zowel of er letsel was, als de aard van het letsel, en of een verzoek tot schadevergoeding was ingediend. Hoe ernstiger het letsel of hoe groter de schade, hoe minder snel een sepotbeslissing geaccepteerd zou worden volgens de beoordelaars.²²

Daarnaast waren volgens de beoordelaars van belang aspecten die indicatief zijn voor de houding van het slachtoffer: of het slachtoffer een actieve houding inneemt door bijvoorbeeld (bewijs)stukken in te sturen, zoals een letselverklaring of foto's van het letsel of de schade, camerabeelden of verslaglegging van email- of sms-contact. Wanneer het slachtoffer aanhoudend is en contact opneemt met politie of het OM, wordt dit ook als risicovol bestempeld, bijvoorbeeld blijkend uit meerdere contactmomenten met de politie of met het OM. Ook het invullen van een wensformulier waarin het slachtoffer kan aangeven op de hoogte gehouden te willen worden van voortgang in de zaak, wordt als indicatief voor de houding van het slachtoffer gezien, alsmede of het slachtoffer heeft aangegeven te willen dat de zaak geseponneerd wordt of dat het slachtoffer de zaak voor zichzelf heeft afgesloten. Hoe actiever het slachtoffer is, hoe hoger de kans op een klacht zou zijn. Wanneer het slachtoffer echter aangeeft de zaak te willen seponeren, of aangeeft dat hij of zij e.e.a. voor zichzelf heeft afgesloten, is de kans op een klacht lager.

Als er wederzijds aangifte is gedaan door slachtoffer en verdachte houden de beoordelaars de motivering korter. Terwijl als er al eerder door het slachtoffer aangifte is gedaan tegen dezelfde verdachte het sepot wordt geacht verder toegelicht te moeten worden. De relatie tussen dader en slachtoffer speelt ook een rol volgens de beoordelaars: burenruzies in het bijzonder zouden sneller in een klacht resulteren, en dus moeten deze sepotbeslissingen beter worden uitgelegd.²³

De tweede groep controlevariabelen behelst factoren die niet expliciet zijn genoemd door de beoordelaars maar die vanuit de theorie van procedurele rechtvaardigheid een rol zouden spelen voor het slachtoffer bij de beslissing om wel of niet over te gaan tot een beklagprocedure. Wij registreerden of (succesvolle) mediation,²⁴ een taakstrafzitting,²⁵ of een andere afdoening die tot genoegdoening bij het slachtoffer zou kunnen leiden, had plaatsgevonden. Onder een andere afdoening dan een onvoorwaardelijk sepot verstaan wij het uitvaardigen van een voorwaardelijk sepot (met gedragsaanwijzing of andere voorwaarden)²⁶ of een strafbeschikking zoals een taakstraf. Hieronder valt ook dat de verdachte ten tijde van het onderzoek in voorlopige hechtenis is geplaatst. Verder is in eerder onderzoek gesuggereerd dat de toegenomen mondigheid van de burger zorgt voor een toename van 12 Sv-klachten.²⁷ Als *proxy* daarvoor namen wij de leeftijd van het slachtoffer ten tijde van aangifte gemeten, veronderstellend dat hoe jonger het slachtoffer, hoe eerder er tot een klacht overgegaan zou worden.

Vervolgens hebben wij zelf onderzocht of nog andere aanwezige kenmerken empirisch samenhangen met de kans om een extra motivering aan de sepotbrief toe te voegen. Geslacht van het slachtoffer blijkt de motivering van de sepotbeslissing ook significant te voorspellen. Vrouwen dienen significant vaker een artikel 12 Sv-klacht in.

Resultaten

Nadat wij aldus de variabelen hadden geselecteerd, slaagde de *propensity score analyse* erin om twee groepen te vinden die weliswaar vergelijkbaar waren op grond van hun achtergrondkenmerken en dus een even grote kans hadden om een extra motivering van de sepotbrief te krijgen, maar waarvan een deel die extra motivering wel had gekregen, en een ander deel niet. Aan de *balancing propensity* werd voldaan wat aangeeft dat de experimentele- en de controlegroep na matching vergelijkbaar zijn. In totaal konden 12 van de 98 experimentele zaken niet gematcht worden aan controlezaken, waarmee de steekproef die wij uiteindelijk gebruiken dus 172 zaken bevatte.

Vergelijking van het percentage geseponneerde strafzaken dat in een klacht resulteerde, laat zien dat in de experimentele groep – de respondenten die een sepotbrief hadden ontvangen met een op hun specifieke geval toegespitste motivering – 6,7% een beklagprocedure startte. In de gematchte controlegroep – waar alleen een automatisch gegenereerde motivering op de sepotbeslissing was gegeven, startte 14,4% een beklagprocedure. De kans op een klacht tegen niet-vervolgving is dus meer dan gehalveerd wanneer gebruik wordt gemaakt van een toelichting op de sepotbeslissing in het specifieke geval. Dit verschil is (net) significant ($d = -.078$, $t = -1.70$).

Een robuustheidsanalyse via het *leave one out*-principe resulteerde in kleinere effecten die net niet meer significant

De kans op een klacht tegen niet-vervolgning is dus meer dan gehalveerd wanneer gebruik wordt gemaakt van een toelichting op de sepotbeslissing in het specifieke geval. Dit verschil is (net) significant

waren (hetgeen verklaarbaar is uit het feit dat de analyse minder vertekening uit de vergelijking kon filteren), maar wel telkens in dezelfde richting wezen, namelijk dat de kans op een artikel 12-Sv klacht geringer was in de groep met extra motivering dan in de groep met standaard sepotbrief.

Discussie en conclusie

Uit de uitgevoerde analyse blijkt dat sepotbeslissingen die uitgebreider gemotiveerd worden inderdaad minder vaak tot een artikel 12 Sv-klacht leiden. Dit is in overeenstemming met verwachtingen op basis van de literatuur. Hoewel we zo goed mogelijk hebben geprobeerd het effect van de extra motivering te bepalen, manen we toch tot voorzichtigheid bij de interpretatie van de resultaten en (natuurlijk, zoals het onderzoekers betaamt) nader onderzoek.

Allereerst moet namelijk opgemerkt worden dat niet met zekerheid te zeggen valt dat de sepotbrieven geanalyseerd in onderhavig onderzoek ook daadwerkelijk de brieven betreffen die ontvangen zijn door het slachtoffer. Uit de eerdere studie van Augusteijn zijn daarvoor twee aanwijzingen.²⁸ Allereerst maken beoordelaars soms gebruik van een eigen geschreven sepotbrief. Dit is niet voorgeschreven maar beoordelaars hebben enige vrijheid om te bepalen wanneer zij dat nodig achten. De bedoeling is dat in zo'n geval de beoordelaar de eigen geschreven sepotbrief uploadt in het systeem. Dit kwamen wij inderdaad een aantal keer tegen bij de dataverzameling. Het is echter niet uit te sluiten dat slachtoffers zo'n door de behandelaar zelfgeschreven brief hebben gekregen maar de behandelaar vergeten is die te uploaden. Een vergelijkbaar probleem doet zich voor wanneer de strafzaak moet worden afgeboekt in GPS omdat er een parketnummer is aangemaakt, maar een sepotbrief wordt opgemaakt in een ander systeem dat ook wordt gebruikt door het OM om zaken in af te doen. In dit geval is in ons onderzoek alleen de automatisch gegenereerde sepotbrief uit GPS meegenomen. Dat dit risico niet irreëel is, blijkt uit het feit dat sommige beoordelaars louter in een ander systeem dat wordt gebruikt door het OM om zaken in af te doen, genaamd BOSZ (Betere-Opsporing-door-Sturing-op-Zaken) werken, maar wel zaken af moeten boeken in GPS.²⁹ Als een van deze twee scenario's zich hebben voorgedaan, hebben wij onterecht een zaak in de groep 'niet extra gemoti-

veerd' geplaatst, terwijl er wel extra gemotiveerd was. Het is lastig te zeggen op welke wijze dit de resultaten vertekend kan hebben.

Een ander probleem kan zich voordoen bij de koppeling van zaken aan later ingediende klachten. Klachten worden bij het OM geregistreerd onder een nieuw nummer in plaats van het parketnummer waarmee de strafzaken worden geregistreerd in GPS. Wel kan op achternaam van het slachtoffer gezocht worden. Het is echter mogelijk dat een andere rechtstreeks belanghebbende dan het slachtoffer, zoals een ouder of verzorger, een klacht heeft ingediend in de desbetreffende zaak. En zelfs als het slachtoffer wel een klacht heeft ingediend bij het hof, kan het voorkomen dat de klacht (nog) niet is geregistreerd in de administratie van het OM. Het gerechtshof moet namelijk kenbaar maken aan het ressortsparket van het OM dat er tegen een sepotbeslissing een klacht is ingediend. Hierna wordt de klacht geregistreerd. De doorlooptijden in de beklagprocedure worden al geruime tijd bekritiseerd,³⁰ waardoor we ook dit risico – alhoewel klein gezien de ruime looptijd die wij namen – niet als non-existent mogen afdoen. Mocht een van deze twee registratieproblemen zich hebben voorgedaan, hebben wij onterecht een zaak het kenmerk 'geen klacht ingediend' gegeven, terwijl er wel een klacht was ingediend. Ook hier is het lastig te zeggen op welke wijze dit de resultaten vertekend kan hebben.

Zoals wij al bespraken, dient de lezer zich er rekenschap van te geven dat *propensity score matching* alleen in de dossiers aanwezige kenmerken kan meenemen om zo vergelijkbaar mogelijke wel- en niet-extra gemotiveerde zaken te vinden. Het is niet mogelijk om meer impliciete of niet-gemetende kenmerken van zaken daarbij te betrekken, terwijl niet uit te sluiten is dat die wel een rol spelen. Om met meer zekerheid het effect van de motivering van de sepotbeslissing op het starten van een beklagprocedure te bepalen zou binnen een set risicovolle zaken willekeurig, wel of niet een uitgebreidere motivering gegeven moeten worden, om daarna zo de echt alleen op grond van toeval verschillende zaken te vergelijken op de kans op een artikel 12 Sv beklagprocedure. Tot die tijd is de voorlopige, hoopvolle conclusie dat extra motivering de beoogde vruchten lijkt af te werpen. •

18. Cuong, *Statistica Neerlandica* 2013/67.

19. Augusteijn 2018.

20. Benschop e.a. 2018.

21. Benschop e.a. 2018.

22. Zie ook Akkermans & Hulst, *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2014/13; Klaming & Bethlehem, *Tijdschrift voor*

Vergoeding Personenschade 2007/6.

23. Zie ook Benschop e.a. 2018; Ten Boom

2016; Wenzel & Okimoto, *European*

Journal of Social Psychology 2012/42;

Wenzel e.a., *European Journal of Social Psychology* 2010/40; Tyler e.a., *Personality and Social Psychology Bulletin* 1998/24.

24. Zie ook Van Velthoven, *Themis*

2011/172; Guiaux, Zwenk & Tumewu

2009; Van Hoek e.a. 2011.

25. Zie ook Pemberton, Winkel &

Groenhuijzen, *Tijdschrift voor Herstelrecht* 2006/6.

26. Zie ook Benschop e.a. 2018.

27. Van Lent e.a. 2016; Benschop e.a.

2018.

28. Augusteijn 2018.

29. Augusteijn 2018.

30. Van Lent e.a. 2016; Benschop e.a. 2018.

Bronnenlijst

Literatuur

Akkermans & Hulst, Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade 2014/13

A.J. Akkermans & L. Hulst, 'De niet-financiële impact van schade-toebrenging en hoe daaraan tegemoet te komen', *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2014/13, afl. 4, p. 102-110.

Augusteijn 2018

F. Augusteijn, *Het Openbaar Ministerie en het slachtoffer: transparantie of zelfbescherming?* Niet gepubliceerd: Beschikbaar bij auteur 2018.

Benschop e.a. 2018

A. Benschop, D. Korf, M. de Meijer, J. Simmelink, & T. Willemssen, *Beklag over niet vervolgen: Het gaat het Openbaar Ministerie om met art. 12 Sv-zaken?*, Den Haag: Boom juridisch 2018.

Bijleveld, Justitiële Verkenningen 2016/42

C.C.J.H. Bijleveld, 'Analysemethoden en technieken voor criminologisch onderzoek', *Justitiële Verkenningen* 2016/42, af. 1, p. 33-46.

Bijleveld e.a. 2015

C.C.J.H. Bijleveld, S.G.A. van de Weijer, S. Ruiter & V.R. van der Geest, *Analysetechnieken voor Niet-Experimentele Gegevens*, Den Haag: Boom Lemma 2015.

Bijleveld 2020

C.C.J.H. Bijleveld, *Research Methods for Empirical Legal Studies: an Introduction*, Den Haag: Eleven 2020.

Ten Boom 2016

A. ten Boom, *Slachtoffers van misdrijven door intimi, kennissen of vreemden: Verschillen in context, ervaringen en behoeften met betrekking tot justitie*, Tilburg: Tilburg University 2016.

Brockner 2010

J. Brockner, *A contemporary look at organizational justice: Multiplying insult times injury*, Routledge 2010.

Cleiren, Strafolblad 2008

C.P.M. Cleiren, 'De procedure van het beklag tegen niet-vervolgving op de schop', *Strafolblad* 2008, afl. 5, p. 534-546.

Cuong, Statistica Neerlandica 2013/67

C.N. Cuong, 'Which covariates should be controlled for in propensity score matching? Evidence from a simulation study', *Statistica Neerlandica* 2013/67, afl. 2, p. 169-180.

Elffers, Tijdschrift voor Criminologie 2017/59

H. Elffers, 'Quasi-experimentele criminologische effectstudies met propensity score matching', *Tijdschrift voor Criminologie* 2017/59, afl. 1-2, p. 52-66.

Van Gend & Visser 2004

S.J.A.M. van Gend & G.J. Visser, *Artikel 12 Sv (Prinsengrachtreeks 2004/2)*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2004.

Guiaux, Zwenk & Tumewu 2009

M. Guiaux, F. Zwenk, & M. Tumewu, *Mediation Monitor 2005-2008*, Den Haag: WODC 2009.

Guo & Fraser 2010

S. Guo & M.W. Fraser, *Propensity Score Analysis: Statistical Methods and Applications*, Thousand Oaks, CA: Sage 2010.

Van Hoek e.a. 2011

A. van Hoek, G.J. Slump, A. Ochtman & M. Leijten, *De toepassing van herstelrecht in Nederland: toekomstvisie en advies*, Amsterdam: Stichting Restorative Justice Nederland 2011.

Klaming & Bethlehem, Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade 2007/6

L. Klaming & B. Bethlehem, 'Procedurale rechtvaardigheid: kunnen inzichten uit onderzoek naar procedurele rechtvaardigheid bijdragen aan de verwezenlijking van de functies van het aansprakelijkheidsrecht?', *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2007/6, afl. 4, p. 119-124.

Van Lent e.a. 2016

L. van Lent, M.M. Boone, K. van den Bos, L.F.M. Ansems, S. Lipman & L. Versteeg, *Klachten tegen niet-vervolgving (artikel 12 Sv-procedure): Doorlooptijden, instroom, verwachtingen van klagers en het belang van procedurele rechtvaardigheid*, Utrecht: Montaigne Centrum 2016.

Pemberton, Winkel & Groenhuijsen, Tijdschrift voor Herstelrecht 2006/6

A. Pemberton, F.W. Winkel, & M.S. Groenhuijsen, 'Op weg naar slachtoffergerichte theorievorming in het herstelrecht', *Tijdschrift voor Herstelrecht* 2006/6, afl. 1, p. 48-64.

Tyler e.a., Personality and Social Psychology Bulletin 1998/24

T. Tyler, E.A. Lind, K.-I. Ohbuchi, I. Sugawara & Y.J. Huo, 'Conflict with Outsiders: Disputing within and Across Cultural Boundaries', *Personality and Social Psychology Bulletin* 1998/24, afl. 2, p. 137-146.

Veldhuisen 2004

R. Veldhuisen, 'Artikel 12: Waarborg of doekje voor het bloeden?', in: S.J.A.M. van Gend & G.J. Visser (red.), *Artikel 12 Sv*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2004, p. 117-126.

Van Velthoven, Themis 2011/172

B.C.J. van Velthoven, 'Over het relatieve belang van een eerlijke procedure; procedurele en distributieve rechtvaardigheid in Nederland', *Themis* 2011/172, afl. 1, p. 7-16.

Wenzel & Okimoto, European Journal of Social Psychology 2012/42

M. Wenzel & T.G. Okimoto, 'The varying meaning of forgiveness: relationship closeness moderates how forgiveness affects feelings of justice', *European Journal of Social Psychology* 2012/42, afl. 4, p. 420-431.

Wenzel e.a., European Journal of Social Psychology 2010/40

M. Wenzel, T.G. Okimoto, N.T. Feather & M.J. Platow, 'Justice through consensus: Shared identity and the preference for a restorative notion of justice', *European Journal of Social Psychology* 2010/40, afl. 6, p. 909-930.

Wetgeving

Richtlijn 2012/29/EU tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten

Titel IIIA 'Het slachtoffer' Wetboek van Strafvordering

Aanwijzing Slachtofferrechten